

Na de komma

*Slavernij en
de weg naar vrijheid.*

Achtergronden bij lespakket
Na de komma, een project over slavernij en
culturele identiteit

Publicatie
Kaapse Kringen

Uitgave
2024

Na de komma

Slavernij en de weg naar vrijheid.

Achtergronden bij lespakket
Na de komma, een project over slavernij en culturele identiteit

Publicatie
Kaapse Kringen

Uitgave
2024

Les 1

Beeld: Martijn Beekman

Op 19 december 2022 bood minister-president Rutte excuses aan voor het slavernijverleden van Nederland. De minister-president zei:

“We doen dit, en we doen dit nu, om staande op de drempel van een belangrijk herdenkingsjaar, samen de weg vooruit te vinden. We delen niet alleen het verleden, maar ook de toekomst. Dus zetten we vandaag een komma, geen punt.”

Na deze komma praten wij over wat slavernij is, hoe slavernij ontstaat en hoe we er samen voor zorgen dat het niet meer gebeurt.

Wat is slavernij?

Slavernij is een zwarte bladzijde in onze wereldgeschiedenis.

Slavernij betekent dat mensen worden behandeld als eigendom van andere mensen. Dit gebeurde omdat sommige mensen macht hadden over anderen. Mensen die tot slaaf werden gemaakt hadden geen vrijheid. Ze moesten werken voor hun ‘eigenaren’, zonder dat ze daarvoor werden betaald. Ze konden niet zomaar weggaan of zelf beslissingen nemen over hun leven.

Gelukkig is slavernij tegenwoordig illegaal in bijna alle landen. Maar het is belangrijk om te onthouden wat er is gebeurd, zodat we kunnen werken aan een wereld waarin alle mensen gelijke rechten en vrijheden hebben. Ongeacht hun afkomst, achtergrond of huidskleur.

Wanneer vond slavernij plaats?

Slavernij begon heel lang geleden en heeft eeuwenlang geduurd. Het begon in veel verschillende delen van de wereld, lang voordat we de jaartelling hadden. In oude beschavingen zoals die van de Egyptenaren, Grieken en Romeinen werden mensen soms tot slaaf gemaakt als ze verloren in oorlogen of als straf voor misdaden.

Maar één van de meest bekende periodes van slavernij was tijdens de trans-Atlantische slavenhandel. Die vond plaats tussen de 15e en 19e eeuw. Dit was een tijd waarin veel mensen uit Afrika werden ontvoerd en gedwongen om als slaven te werken in landen als Amerika, Brazilië en de Caribische eilanden.

Werkzaamheden

Mensen die tot slaaf waren gemaakt, moesten vaak zwaar werk doen voor hun meesters. Op plantages moesten zij werken op het land. Ze plantten, verzorgden en oogstten gewassen. Zoals suikerriet, katoen, tabak en indigo. Dit werk was zwaar en het moest vaak onder de hete zon worden gedaan. Zonder pauzes en met weinig eten of rust.

Sommige tot slaaf gemaakte mensen werkten in huizen als huishoudelijke bedienden. Ze moesten koken, schoonmaken, wassen en voor de kinderen zorgen.

Anderen werkten in steden als ambachtslieden, zoals timmerlieden, smeden, metselaars en kleermakers. Ze moesten vaak lange uren werken onder slechte omstandigheden. Ze kregen daarvoor geen loon.

Slavenhandel

Wist je dat de slavenhandel op veel verschillende plekken in de wereld plaatsvond? Eén van de belangrijkste gebieden waar tot slaaf gemaakten werden verhandeld was in Afrika. Dit gebeurde langs de kusten van West-Afrika. Europese handelaren stuurden daar schepen naartoe om tot slaaf gemaakte mensen te kopen.

Deze handelaren ruilden goederen zoals stoffen, kralen, alcohol en wapens tegen tot slaaf gemaakten die door lokale stammen waren gevangengenomen. Deze gevangenen werden vervolgens gedwongen om aan boord van de schepen te gaan. Ze werden naar andere delen van de wereld gebracht, zoals Noord- en Zuid-Amerika, het Caribisch gebied en Europa.

Het leven van tot slaaf gemaakte mensen was erg zwaar. Ze hadden geen vrijheid om hun eigen keuzes te maken. Ze moesten altijd gehoorzamen aan hun meesters en deden dit vaak uit angst voor straf.

Slavernij en Nederland

Nederlandse handelaren brachten mensen uit Afrika naar landen over de hele wereld, zoals Amerika en de Caraïben.

De Nederlandse staat en rijke bedrijven en families maakten winst door slavenarbeid. De Nederlandse staat verdiende bijvoorbeeld geld door belastingen te heffen op producten die door tot slaaf gemaakte mensen werden gemaakt. Dit geld werd gebruikt om het land te ontwikkelen en oorlogen te voeren.

Ook rijke en machtige bedrijven en families profiteerden van slavernij. Ze bezaten plantages waar tot slaaf gemaakten werkten om producten zoals suiker, koffie en tabak te verbouwen. Deze producten werden verkocht voor veel geld. Daardoor werden de eigenaren nog rijker. Daarnaast werden in Nederland schepen gebouwd die tot slaaf gemaakte mensen vervoerden.

Slavernij en Rotterdam

In de geschiedenis van Nederland speelt Rotterdam een belangrijke rol. Maar welke rol speelde Rotterdam in de slavernij?

Rotterdam had een grote haven. Veel Rotterdammers verdienden hun geld in de internationale scheepvaart en handel. Kooplieden verkochten over de hele wereld specerijen en rubber. Maar ook mensen. Mannen, vrouwen en kinderen werden weggehaald uit Afrika en Azië. Zij werden tot slaaf gemaakt om te werken op plantages en in mijnen.

Rotterdam is nu een stad, waar mensen van allerlei achtergronden samenleven. Eén op de acht Rotterdammers is een afstammeling van tot slaaf gemaakten in Suriname en de Antillen.

Op de Internationale Dag van de Rechten van de Mens (vrijdag 10 december 2021) heeft burgemeester Aboutaleb van Rotterdam excuses aangeboden. Excuses voor de rol van vroegere Rotterdamse burgemeesters en wethouders in de slavernij. Hiermee laat de gemeente Rotterdam zien dat zij begrijpt welke rol zij heeft gespeeld in de slavernij. En dat dit nog steeds invloed heeft op de stad van nu.

Slavernij en kinderen

Wat gebeurde er eigenlijk met de kinderen van mensen die tot slaaf gemaakt waren? Er is nog veel onbekend over kinderen in de tijd van de slavernij.

Wat we wel weten is dat kinderen het eigendom waren van de persoon die ze gekocht had. En dat hun ouders weinig tot niets over de kinderen te zeggen hadden. Ook weten we dat veel kinderen vanaf tien jaar oud, hard moesten werken. Vaak werden ze gescheiden van hun familie. Soms werden ze zelfs verkocht aan andere mensen en zagen ze hun ouders niet meer.

Sommige kinderen werkten in de stad voor een familie, anderen moesten werken op een plantage. De kinderen mochten niet naar school en de meeste kinderen mochten niet spelen.

Bestaat slavernij nog?

Als we aan slavernij denken, denken we vaak aan gebeurtenissen lang geleden. Maar wist je dat slavernij ook vandaag de dag nog bestaat?

In sommige delen van de wereld worden mensen nog steeds gedwongen om te werken zonder dat ze daarvoor betaald worden. Ze kunnen niet zomaar weggaan en hebben geen controle over hun eigen leven. Mensen worden gedwongen om in fabrieken te werken, op het land, in mijnen of als huishoudelijk personeel.

Gelukkig zijn er mensen en organisaties die zich inzetten om dit tegen te gaan. Ze helpen slachtoffers van slavernij en proberen te voorkomen dat het nog gebeurt.

Afschaffing van de slavernij

In geschiedenisboeken staat 1 juli 1863 als de datum waarop de slavernij wettelijk werd afgeschaft. Maar de afschaffing gebeurde in fases.

In 1814 werd de handel in tot slaaf gemaakten verboden. In 1860 kwam er een einde aan de slavernij in Nederlands-Indië. In 1863 werd de wet van kracht waarmee slavernij ook in Suriname en het Caribisch gebied werd afgeschaft.

Maar in die wet stond wel dat de tot slaaf gemaakten op de plantages in Suriname nog tien jaar onder toezicht van de staat bleven. Dat betekende dat ze, weliswaar betaald, gedwongen werden om nog tien jaar op de plantages te blijven werken. Tot 1873 dus.

Cultuur

Wist je dat de geschiedenis van slavernij nog steeds invloed heeft op de wereld van vandaag? Tot slaaf gemaakte mensen kwamen uit verschillende delen van de wereld. Ze brachten hun eigen tradities, talen en muziek met zich mee. Deze mensen hebben manieren gevonden om hun cultuur levend te houden, zelfs in zware tijden.

Denk maar aan jazz en blues, die hun wortels hebben in de muziek van tot slaaf gemaakten. Zij gebruikten muziek als een manier om hun gevoelens te uiten, om troost te vinden en om hoop te houden op een betere toekomst. Deze muziekstijlen zijn nu nog steeds populair en hebben veel moderne muziek beïnvloed, zoals rap en hiphop.

Ook in andere vormen van cultuur zien we nog steeds sporen van slavernij. Bijvoorbeeld in de manier waarop we dansen, de verhalen die we vertellen en zelfs de manier waarop we koken.

Hoe nu verder?

Nu we meer weten over slavernij, is het belangrijk om met elkaar te praten over hoe het is gebeurd en wat we ervan kunnen leren.

Ten eerste is het belangrijk om respect te hebben voor alle mensen, ongeacht hun afkomst, huidskleur of achtergrond. We moeten begrijpen dat iedereen gelijkwaardig is en recht heeft op vrijheid en respect.

Verder is het goed om te blijven praten over de geschiedenis van slavernij en ervoor te zorgen dat mensen zich bewust zijn van wat er is gebeurd. Zo kunnen we voorkomen dat het wordt vergeten en herhaald.

Ook kunnen we ons inzetten voor gelijke kansen voor iedereen. Dat betekent dat alle kinderen naar school moeten kunnen gaan, ongeacht waar ze vandaan komen. En dat iedereen dezelfde kansen krijgt om zijn of haar dromen waar te maken.

Door samen te werken, respect te tonen en te blijven leren van het verleden, kunnen we een wereld creëren waarin iedereen vrij is en gelijke kansen heeft. Samen kunnen we een verschil maken!

Kijk- en luistertips

Meer weten over slavernij?

Wij raden deze video's en podcasts aan. Scan de QR-code en bekijk de video of beluister de podcast.

Welkom in de IJzeren Eeuw
Afschaffing van de slavernij

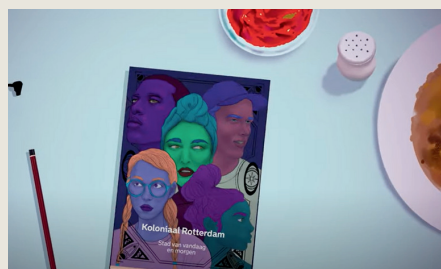
Podcast Sara's mysteries
Mijn Surinaamse Voorouders

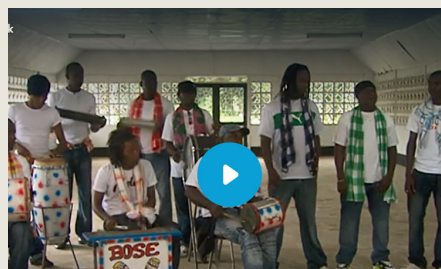
Jeangu Macrooy
Birth of a new age (Yu no man
broko mi)

Gemeente Rotterdam
Koloniaal Verleden: handel in
koloniale tijd

School TV
Kawina muziek
Muziek met een verleden

Deze krant is onderdeel van het lespakket 'Na de komma, een project over slavernij en culturele identiteit'. Alle informatie over het lespakket vind je op kaapsekringen.nl/nadekomma.

Achtergronden bij lespakket
Na de komma, een project over slavernij en
culturele identiteit

Publicatie
Kaapse Kringen

Uitgave
2024